

## ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ З ПРОБЛЕМНИМИ КЛІЄНТАМИ

*Стаття присвячена аналізу формування професійної готовності майбутніх психологів до роботи з проблемними клієнтами. Аналізуються основні компоненти формування професійної готовності майбутніх психологів до роботи з проблемними клієнтами.*

*Ключові слова: професійна готовність, майбутні психологи, проблемні клієнти, структура.*

*The article is devoted to the analysis of the formation of professional readiness of future psychologists to work with problem clients. The structure of the formation of professional readiness of future psychologists to work with problem clients is analyzed.*

*Keywords: professional readiness, future psychologists, problem clients, structure.*

Структура професійної готовності майбутніх психологів до роботи з проблемними клієнтами це цілісна система, що включає взаємопов'язані компоненти. Основними такими компонентами є: когнітивно-поведінковий, особистісно-орієнтований, комунікативний, інтерактивні технології навчання, рефлексія та критичне мислення, мотиваційна та емоційна готовність.

**Когнітивно-поведінковий компонент** акцентує взаємозв'язок між думками, почуттями й поведінкою людини та є основою роботи з клієнтами, які мають труднощі з поведінковою регуляцією, низьку самооцінку чи тривожні стани. Дослідники Л. Данилевич, І. Криворучко, Т. Завроцька підкреслюють важливість розвитку у майбутніх психологів рефлексії, здатності до самоконтролю та застосування технік, зокрема когнітивної реструктуризації, що сприяє корекції негативних установок і формуванню адаптивних реакцій [5, 6, 10]. Особлива увага приділяється роботі з дітьми з розладами спектра, клієнтами, схильними до агресії чи соціальної ізоляції, а також особами з девіантною поведінкою, де необхідні навички саморегуляції та вирішення конфліктів. Важливим є формування рефлексивних умінь, що забезпечують емоційну стійкість і профілактику професійного вигорання [8]. Р. Бердо акцентує роль цифрових технологій, які дозволяють майбутнім психологам відпрацьовувати когнітивно-поведінкові методики у віртуальному середовищі [1]. Загалом цей компонент формує здатність майбутніх фахівців підтримувати емоційну стабільність і ефективно працювати з проблемними клієнтами.

**Особистісно-орієнтований компонент** професійної готовності майбутніх психологів підкреслює значення особистісного розвитку, внутрішньої мотивації, емоційної стабільності та рефлексії. Він спрямований на формування здатності усвідомлювати власні емоції та

установки, що є необхідним для ефективної роботи з проблемними клієнтами. Дослідники Р. Бердо, І. Гуляк, А. Іващенко відзначають, що розвиток самоідентифікації, мотиваційної готовності, емоційної стійкості та рефлексивних умінь допомагає психологу зберігати професіоналізм, уникати вигорання й ефективно аналізувати власну діяльність. Важливими є навички саморегуляції, самоконтролю та критичного мислення, які дозволяють конструктивно вирішувати конфліктні ситуації та підтримувати якість допомоги навіть у роботі з клієнтами, схильними до девіантної поведінки. Додатково акцентується на розвитку інтернальності (внутрішнього контролю) та креативності, що сприяє відповідальності, адаптації до непередбачуваних обставин і пошуку нестандартних рішень [1, 8, 15]. Загалом цей компонент формує психологічну стійкість, професійну рефлексію та здатність до творчого підходу у складних умовах взаємодії з клієнтами.

**Комунікативний компонент** професійної готовності майбутніх психологів охоплює кілька напрямів:

- комунікативна компетентність є ключовою у роботі з проблемними клієнтами, адже передбачає розвиток активного слухання, емпатії та вміння ставити ефективні запитання;
- професійно-комунікативна діяльність реалізується через тренінги, що формують готовність до вирішення конфліктів і подолання стресових ситуацій;
- інтерактивні технології – рольові ігри та практичні вправи сприяють розвитку навичок діалогу, підтримки та адекватного реагування на емоції клієнта;
- психолого-педагогічні умови забезпечують формування внутрішньої готовності до саморозвитку та емоційної саморегуляції;
- особистісні характеристики, зокрема стресостійкість, терпимість і емпатія, є основою ефективної комунікації [2, 3, 7]. Головним завданням цього компоненту є побудова довірливих відносин, адже саме довіра забезпечує прогрес у роботі з проблемними клієнтами.

**Інтерактивні технології навчання** у формуванні професійної готовності майбутніх психологів охоплюють кілька ключових аспектів:

- формування професійних здібностей – рольові ігри, стимуляції та групова робота сприяють розвитку емпатії, критичного мислення й комунікативних навичок;
- тренінгові технології допомагають формувати професійну культуру, емоційний інтелект і особистісну стійкість;
- адаптація до інклюзивного середовища забезпечується інтерактивними методами, які готують студентів до роботи з дітьми з особливими потребами;
- робота з маргінальними групами здійснюється через інтерактивні вправи, що навчають ефективній взаємодії з клієнтами з девіантною поведінкою;
- симуляційні технології (рольові ігри, кейси) дають змогу здобути практичний досвід і впевненіше діяти в реальних умовах;

- стресостійкість та емоційний самоконтроль розвиваються завдяки інтерактивним методикам, що знижують ризик професійного вигорання [3, 9, 15, 16].

**Рефлексія та критичне мислення** у формуванні професійної готовності психологів включають:

- рефлексію – механізм саморозвитку, що дозволяє усвідомлено аналізувати власні дії та адекватно сприймати потреби клієнтів, особливо з проблемною або девіантною поведінкою;
- критичне мислення – інструмент аналізу складних ситуацій, що допомагає уникати поспішних висновків і приймати зважені рішення при роботі з проблемними клієнтами;
- розвиток рефлексивних навичок через самоспостереження та самооцінку дозволяє адаптуватися до непередбачуваних ситуацій у професійній діяльності;
- інтерактивні технології (рольові ігри, симуляції) сприяють розвитку рефлексії та критичного мислення, готуючи студентів до роботи з клієнтами, що потребують уважного підходу;
- професійна рефлексія у роботі з маргінальними групами допомагає адаптувати підхід до соціокультурних особливостей клієнтів та забезпечує гнучку індивідуальну роботу [5, 8, 14, 16].

**Мотиваційна та емоційна готовність** майбутніх психологів включає:

- мотиваційну готовність – внутрішня мотивація сприяє емпатії, терпимості та ефективній роботі з проблемними клієнтами;
- сенсожиттєві орієнтації – орієнтація на саморозвиток підвищує залучення в навчання та професійну діяльність;
- емоційна готовність – розвиток емоційного інтелекту дозволяє управляти власними емоціями та підтримувати клієнтів, знижуючи ризик вигорання;
- копінг-стратегії та мотиваційні чинники – адаптація підходів до проблемних клієнтів із збереженням мотивації та стресостійкості;
- емоційну стійкість – дозволяє ефективно працювати в складних ситуаціях, підтримувати професіоналізм і розвивати емпатію;
- психолого-педагогічний компонент – стримує інтерес до професії та підтримує мотивацію через дистанційне навчання [4, 5, 11-13].

**Висновки.** Формування професійної готовності майбутніх психологів до роботи з проблемними клієнтами є багатокомпонентною системою, що охоплює когнітивно-поведінковий, особистісно-орієнтований, комунікативний, інтерактивний, рефлексивний та мотиваційно-емоційний компоненти. Комплексний підхід до формування професійної готовності забезпечує підвищення компетентності, стресостійкості та здатності до ефективної взаємодії з проблемними клієнтами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. (2). БЕРДО, Р. С. Концептуальні засади використання інформаційних технологій в процесі формування готовності майбутнього психолога до професійної самоідентифікації. 2020.
2. (3). БІЛОКІНЬ, А. А. Психологічні особливості комунікативної компетенції майбутніх психологів із різною самооцінкою. 2024.
3. (4). БЛІНОВСЬКА, Владислава Сергіївна. Підготовка майбутніх бакалаврів з практичної психології до професійно-комунікативної діяльності. 2020.
4. (8). ГУЛЯК, Ірина Романівна. Мотиваційна готовність майбутніх психологів до роботи з дітьми з розладами аутистичного спектра: кваліфікаційна робота магістра: 053 Психологія/І.Р.Гуляк; Хмельниц.нац.ун-т. – Хмельницький, 2021. – 85с.
5. (9). ДАНИЛЕВИЧ, Лариса. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ. Вчені записки Університету «КРОК», 2024, 1 (73): 227-233.
6. (13). ЗАВРОЦЬКА, Тамара Адіївна. Готовність майбутніх психологів до роботи в реабілітаційних установах. 2022.
- 7 (14). ІВАНОВ, Євген Олександрович. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ. In: The 5 th International scientific and practical conference “Current challenges of science and education”(January 15-17, 2024) MDPC Publishing, Berlin, Germany. 2024. 612 p. 2024. p. 37.
8. (15). ІВАЩЕНКО, Альона Ігорівна. Професійна рефлексія як механізм саморозвитку майбутніх психологів. 2020. PhD Thesis.
9. (16). КАЛИНОВСЬКА, ІРИНА СЕРГІЇВНА. Підготовка майбутніх практичних психологів до роботи в умовах інклюзивного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. 2020. PhD Thesis. Умань, 2020.
10. (19). КРИВОРУЧКО, Ірина Яківна. Психологічні особливості готовності майбутніх психологів-консультантів до професійної діяльності. 2021.
11. (22). ЛУЦИК, Галина. КОПІНГ-ПОВЕДІНКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ-ДЕВІАНТАМИ. Наукові перспективи (Naukovi perspektivi), 2023, 12 (42).
12. (23). ЛУЦИК, Галина Олександрівна. Педагогічні умови формування готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки. Збірник наукових праць «Педагогічні науки», 2020, 93: 94-99.
13. (24). ЛУЦИК, Галина. Розвиток професійного мислення майбутніх психологів в процесі підготовки до роботи з підлітками-девіантами в умовах дистанційного навчання. Scientific Collection «InterConf», 2022, 134: 177-180.
14. (25). ЛУЦИК, Галина. РОЛЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ ЗІ СХИЛЬНИМИ ДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКАМИ. Scientific Collection «InterConf», 2022, 118: 141-145.
15. (28). МОРОЗ, Л.; ДІХТЯРЕНКО, С. ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ. Вісник Національного університету оборони України, 2022, 89-98.
- 16 (36). СТЕПАНЕНКО, Людмила Михайлівна. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх психологів до взаємодії з маргінальними соціальними групами. 2020. PhD Thesis.

**Науковий керівник кандидатка психологічних наук,  
доцентка Шелестова О.В.**